

THE VILLAGE'S THEME IN LUCIAN BLAGA'S POETICAL WORK**Ioan Gheorghisor, PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş**

Abstract: In Lucian Blaga's poetry the reader discovers a village placed in the world's center, in the "cosmic burnt forest" but it has also mythical prolongations.

Blaga's village has four different images: the first one is "the wonders' village" "with his natal Lancram full of "God's flavors, with a unique and small spring, left "under the clod"; the second one is "the childhood's village", a image of the life's heaven recalling his infinite memories; the third one is "the uninhabited village" "that brings him after twenty years, the undesirable situation of being estranged; the fourth and last one is the image of "the village as a grave", where he wishes to be buried, in accordance with his lyrical testamentary wish, after he would be casted out from this life.

Keywords: "Blaga", "village", "Lancrăm", "heaven", "testamentary"

Crezând că „veşnicia s-a născut la sat”, Lucian Blaga considera că „omul satului” trăieşte în jariştea cosmică, „pe linia de apogeu genială, a copilăriei”. El mitizează „izolarea şi arhăitatea satului românesc”. Aceste observaţii ale lui Ov.S. Crohmălniceanu pot fi completate cu altele asemănătoare¹, toate ducând la concluzia că satul este, pentru Blaga, centrul lumii, ce se prelungeşte în mit, în timp ce oraşul e locul unde omul îşi pierde sentimentul cosmic. Patru ipostaze ale satului se pot descoperi, aprofundând poezia lui Blaga: *satul minunilor, satul copilăriei, satul nelocuit şi satul-mormânt.*

1. SATUL MINUNILOR. Poetul propovăduia, la un moment dat, o cruciadă a copiilor, îndemnându-i să se risipească prin sate, părăsind marile oraşe. El găseşte suficiente motive pentru ca aceia care au plecat să se întoarcă la vetrele lor:

„Eu cred că veşnicia s-a născut la sat.

Aici orice gând e mai încet,
şi inima-ţi zvâcneşte mai rar,
ca şi cum nu ţi-ar bate în piept,
ci adânc în pământ undeva.

Aici se vindecă setea de mântuire
şi dacă ţi-ai sângerat picioarele
te aşezi pe un podmol de lut.

Uite, e seară.

Sufletul satului fâlfâie pe lângă noi,
ca un miros de iarbă tăiată,
ca o cădere de fum din streşini de paie,

¹ Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol.II, Bucureşti, Editura Minerva, 1974, p. 224 şi urm.

ca un joc de iezi pe morminte înalte.”

(*Sufletul satului*)

„Cosmosul expresionist este refăcut de Blaga în spațiul satului românesc.”, scrie Marin Mincu². Este „ca într-un templu păgân prefăcut în bazilică. Totul este câmpenesc, idilic, material”, e de părere însă G. Călinescu.³

Satul e plin „de-aromele zeului/ ca un cuib de mirosul sălbăticiunii”, iar „minunea țâșnește ca macu-n secară (*Satul minunilor*). Poemul „conține imagini aproape antonime ca sens acelora din volumele anterioare care se refereau la imaginea satului”⁴: fântânile, pe care altădată le găseai pe la răscruci, acum sunt „fântânile darului harului”, în preajma cărora bolile dispar, făcând loc vieții și cântecului („țipă lăstunii”). E prezentă aici divinitatea („zeul”), precum și tainele („minunea”). Finalul poeziei amintește de un timp al miracolelor, festiv (duminica fiind zi de odihnă pentru Creator): „Cocoși dunăreni își vestesc de pe garduri/ duminica lungă și fără de seară”.

Poetul simte nevoia să sugereze și locul nașterii:

„Sat al meu, ce porți în nume
sunetele lacrimii,
la chemări adânci de mume
în cea noapte te-am ales
ca prag de lume
și potecă patimei.

Spre tine cine m-a-ndrumat
din străfund de veac,
în tine cine m-a chemat
fie binecuvântat,
sat de lacrimi fără leac.”

(9 mai 1895)

Blaga evocă satul ca pe un „reper metafizic”⁵, căruia i se atribuie valori definitorii în plan ontologic: „prag de lume” sau „potecă patimei”.

În alte poeme, cum ar fi *Izvorul*, apare și numele satului natal, Lancrăm:

„Împărății s-au prăbușit.
Războaie mari ne-au pustiit.
Numai în Lancrăm subț răzor
Rămas-a firav un izvor”.

Poetul se duce să vadă „șipotul” ori de câte ori se întoarce în sat; acolo îl întâmpină „pragul” și „sub crugul albastru, în Lancrăm, își stau alătura cele potrivnice, ziua și noaptea”:

„Cât de domol se-mpletește insul acolo cu legea,

² Lucian Blaga, *Poezii. Introducere, tabel cronologic, comentarii și note critice de Marin Mincu*, Constanța, Pontica, 1965, p.162.

³ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, [1941], 1982, p. 878.

⁴ Ibidem, p.244.

⁵ Ibidem, p. 252.

Cât de firesc lângă vetre se leagă
 prin vremi voinicia și soarta
 și cum se revarsă durerea în tâlc mai înalt totdeauna.
 Trăiesc încă mumele. Unde ele se tânguie-n jale păgână,
 unde lacrima cade-n țărână,
 rândunica mai ia și acum câte-o gură de tină
 să-și facă sub streășină casa”

(*Orizont pierdut*)

2. SATUL COPILĂRIEI. Satul e locul copilăriei, al paradisului vieții. Pentru Eminescu, copilăria reprezintă vârsta de aur, pentru Arghezi, spațiul misterului, prin jocurile de limbaj (*Cartea cu jucării*). Pentru Blaga, copilăria este o lume a candorii și a credințelor naive, în care fabulosul străbate realul, este o mitologie a dorului de casă. Satul copilăriei e locul unde „păștea cu alții găștele-n ariniști”.

„Și-mi mai aduc aminte:
 într-un lan de cânepă
 o sperietoare pestriță de paseri
 se sprijinea
 în par ca vânturi s-o aline.
 Ciorchine de turbări avea cercei,
 O vrabie-și făcuse cuib în pălăria ei.

Râdeau copiii toți de ea,
 Dar mie mi-era milă
 Și-o iubeam.”

(*Din copilăria mea*)

„Copilăria e polul opus *marginii* blagiene, ca simbol al sfârșitului, al prăbușirii de suflet din alte poezii”.⁶ E vârsta la care omul înțelege limba păsărilor. Sperietoarea de păsări compătimită de copil e un simbol al altei lumi, de aceea e luată în derâdere de neamul păsăresc; ea poate fi vârsta cealaltă a omului: aceea a maturității.

Blaga descoperă, într-o primă etapă, universul rural natal ca pe o „realitate sufletească, materializată într-o anumită atmosferă (*sufletul satului*), binecunoscută încă din copilărie”; apoi, elogiază „universul autohton, axându-se pe convingeri filozofice”⁷.

Lumea copilăriei e legată și de „sămânța mirabilă/ ce-nchide în sine supreme puteri”, când poetul, „despoi de veșminte”, intra în cada de grâu, „cufundat pân’ la gură în boabe de aur”, și simțea pe umeri „o povară de râu”:

„Și-acuma, în timpuri târzii, când mai văd
 câteodată grămezi de semințe pe arii,
 anevoie pun cumpăt fierbintei dorinți
 de-a le atinge cu fața.

De-alintarea aceasta mă ține departe doar teama

⁶ Ibidem, p. 129.

⁷ Ibidem, p. 162.

de-a nu trezi zeii, solarii,
visătorii de visuri tenace, cumiși.”

(*Mirabila sămânță*)

Amintirile năvălesc în lumea adultului din „satul cu coperișurile negre”: drumul pe unde mâna „dobitoacele sfinte cu biciul”, arinii sub care smulgea „aripi din sânge de paseri”, morile „fantastice”, casa unde și-a făcut „intrarea în cântecul zilei”, plinicarul, șura pe care-și arunca „dinții de lapte”, poarta „întunecată”, unde punea frunză de leuștean pentru a apăra de strigoi „laptele și ugerul vacilor”:

„Pe-aici mi-am trecut trupul gol al copilăriei
prin flacăra anilor.
Pe-aici s-a furișat și vremea
ce mi-a adus desăvârșirile în rău.
Totul a fost un joc despletit
în lumină mare pe uliți.”

Dar:

„Dobitoacele sfinte s-au dus subt pământ.
Sângele de paseri e mut.
Vreau să rămân aici
cântare pentru trecut
peste odihna pietrelor.”

(*Cântare pentru trecut*)

Când „soarele-n zenit ține cântarul zilei”, poetului îi e dor de copilăria sa, o caută și suferă că nu o regăsește:

„Numai sângele meu strigă prin păduri
după îndepărtata-i copilărie,
ca un cerb bătrân
după ciuta lui pierdută în moarte.

Poate a pierit subt stânci.
Poate s-a cufundat în pământ.
În zadar i-aștept veștile.
Numai peșteri răsună,
pâraie și cer în adânc.

Sânge fără răspuns,
o, de-ar fi liniște, cât de bine s-ar auzi
ciuta călcând prin moarte.”

(*În marea trecere*)

„E peste tot o beție de vegetal, de fructe, de animalitate rece”. „Sunt preferate făpturile cu sânge rece care se încălzesc la soare, acelea mimetice, nemișcate, care se confundă cu buruienile: șopârlele, lăcustele. Boii în lan deșteaptă imaginea melcilor.”, remarca G.

Călinescu.⁸: „mă miram că ei nu văd/ cu vârful coarnelor ca melcii,/ și boii- boii-și rumegau căldura de sub sălcii” (*Din copilăria mea*).

Dezamăgit de neputința sa, poetul se aseamănă cu un ucigaș și închide „cu pumnul toate izvoarele,/ pentru totdeauna să tacă,/ să tacă”.

3. SATUL NELOCUIT. Satul pe care Blaga îl cutreieră, după douăzeci de ani, îi aduce nedorita ipostază de străin. Nimeni nu-l recunoaște, cu excepția vântului, și a „plopului de aur”. Turnul „se va uita două ore” în urma sa, „nedumerit”.

„Totul cât de schimbat! Casele toate sunt mult mai mici
decât le-a crescut amintirea.

Lumina bate altfel în zid, apele altfel în țărni.

Porți se deschid să-și arate uimirea.”

(*Sat natal*)

Satul îi oferă poetului reîntors în lumea acestuia- altădată mirifică, ideală și sacră- „moara seacă” ce „macină lumină-n gol”, războiul de țesut pus „după ușă”, țesând singur, fântâni care „la uliți rele/ găleți coboară și ridică/ ’n cerul jefuit de stele”, cuiburi în copaci arzând „cu flăcări” și „ouăle pocnind”: „Duhul răului tot vine/ ’n sat nelocuit să pască/ iarba morților de bine”. (*Vrajă și blestem*). Simbolistica blagiană e, aici, limpede: „moara seacă” înseamnă zădărnice, „fântânile” sunt abisurile cunoașterii, după ușă se pun obiectele magice („războiul de țesut”), „ulițele rele” sunt cele bântuite de duhuri, au „răscruți”, sunt încurcate. Eul liric e și el la o răscruce a cunoașterii, în punctul inițial. Prezența lui sub forma unei umbre ce „cade pe zid” ne relevă imposibilitatea dezlegării misterului, mai ales că experiența are loc „pe creasta nopții”, în punctul zero al cunoașterii.

Uneori, apare „un apocalips blând și rustic, cu naivități de mozaic ravennat”⁹, cu câmpii aureolate, dar cu pluguri ca niște mari paseri negre/ ce-au coborât din cer pe pământ”. „Ca să nu le sperii-/ trebuie să te apropii de ele cântând” (*Plugurile*).

Poetul este foarte trist și plânge „în hohote” deasupra leagănului său, găsit într-un ungher, invadat de păianjeni și de cari, și își amintește de copilăria în care nu suferea, ca acum, „de prea mult suflet”, în care nu era „așa de obosit/ de primăveri, de trandafiri, de tinerețe și de răs.” (*Leagănul*) E o viziune expresionistă de apocalips modern a satului blagian nelocuit, opusă aceleia a „satului minunilor”, tot de sorginte expresionistă, dar mai îndulcită, căci fusese trecută prin substratul folcloric. În satul ideal, fântânile aveau puteri magice: în preajma lor, bolile se stingeau, viața luând locul acestora, iar misterul era relevat (tainele sunt „coapte”, iar „minunea țâșnește ca macu-n seacă”).

4. SATUL – MORMÂNT. Poetul e foarte explicit când e vorba să-și aleagă locul unde să fie îngropat. Dacă va muri „pe un tărâm netrebnic, rușinos”, patru prieteni, „cei din urmă prieteni”, vor îndeplini dorința testamentară:

„să mă luați de unde voi fi fost căzut,
pe-un drum de seară sau în miez de noapte
în satul meu pe umeri să mă duceți
întins pe Lună ca pe-un scut”.

(*Cuvinte către patru prieteni*)

⁸ G. Călinescu, op. cit., p. 876.

⁹ .Ibidem, p. 878.

Într-un poem intitulat *Cuvântul din urmă*, Blaga se simte alungat de drumuri, părăsit de semeni, amenințat de păsări, blestemat, și crede, asemenea unui războinic înfrânt, că se va afla, după moarte, în preajma Domnului:

„Cu cânele și cu săgețile ce mi-au rămas
mă-ngrop,
la rădăcinile tale mă-ngrop,
Dumnezeule, pom blestemat.”

„Satul blagian este, de fapt, o realitate a unui alt tărâm, descoperit târziu, după aprige confruntări în conștiință”¹⁰. Avem de-a face cu un sat- necropolă, misterul lui e misterul nopții.

*

Satul – miracol, satul copilăriei, satul nelocuit, părăsit, ori satul– mormânt. În oricare dintre aceste ipostaze ar fi, satul are, în alcătuirea sa, meri, arini, brazi sau plopi pe sub care umblă „ursul cu crin”, tămăduitor, cerbul căutându-și ciuta dispărută, ce parcă vrea să bea „din apă, numai cerul”, mânzul negru „ca ogorul”, săltând în ocol, ori taurul „neînjugat”, printre coarnele căruia „soarele vine în sat”. Este satul peste care zboară ciocârliia, „Hristosul păsăresc” ce „descântă păcatele/ peste toate satele”, și puiul de cuc, „noul voevod,/ fiul pădurii”, și mierla neagră. Plugarul, „stihuitorul”, olarul sau zugravul trec dinspre primăvara în care „sună ramul, sună glia”, în care „pomii simt dureri de muguri” și în care „înc-odată iar și iară/ a iubi e primăvară”, în care „risipei se dedă florarul”, spre vara cu „moale căldură”, când „pământu -ntreg e numai lan de grâu/ și cântec de lăcuste” – căci acestea două se pare că erau anotimpurile preferate ale poetului.

Satul blagian, văzut de „la cumpăna apelor” sau din îndepărtatele „curți ale dorului”, fascinează cititorul prin detaliile memorabile.

BIBLIOGRAFIE

1. *** *Lucian Blaga interpretat de...* (1981). Studiu, antologie, tabel cronologic și bibliografie de Emil Vasilescu. București: Editura Eminescu, colecția „Biblioteca critică”.
2. Bălu, Ion. (1986). *Lucian Blaga*. București: Editura Albatros.
3. Blaga, Lucian. (1995). *Poezii (introducere, tabel cronologic, comentarii și note critice de Marin Mincu)*. Constanța: Editura Pontica.
4. Călinescu, G. [1941]. (1982). *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru. București: Editura Minerva.
5. Crohmălniceanu, Ov. S. (1974). *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol.II. București: Editura Minerva.
6. Gană, George. (1976). *Opera literară a lui Lucian Blaga*. Editura Minerva, București: Editura Minerva.
7. Gheorghiușor, Ioan. (2011). „Ipostaze ale satului în poezia lui Lucian Blaga”. *Vatra veche*, nr. 5: 9-10.
8. Simion, Eugen. (1978). *Scriitori români de azi*, vol.II. București: Editura Cartea Românească.

¹⁰ Ibidem., p. 163.